

ปัญหาการใช้สิทธิฟ้องคดีโดยไม่สุจริตตามประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1¹

วรรณพรหม พงศ์ทองเมือง²

จากการศึกษามาตรการแก้ไขปัญหาการใช้สิทธิฟ้องคดีโดยไม่สุจริตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1 ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้หลังจากได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งบัญญัติว่า

“ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ หากความปรากฏต่อศาลเองหรือมีพยานหลักฐานที่ศาลเรียกว่าโจทก์ฟ้องคดีโดยไม่สุจริตหรือโดยบิดเบือนข้อเท็จจริง เพื่อกลั่นแกล้งหรือเอาเปรียบจำเลยหรือโดยมุ่งหวังผลอย่างอื่นยิ่งกว่าประโยชน์ที่พึงได้โดยชอบให้ศาลยกฟ้องและห้ามมิให้โจทก์ยื่นฟ้องในเรื่องเดียวกันนั้นอีก

การฟ้องคดีโดยไม่สุจริตตามวรรคหนึ่งให้หมายความรวมถึงการที่โจทก์จงใจ ฝ่าฝืนคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลในคดีอาญาอื่นซึ่งถึงที่สุดแล้วโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรด้วย”

ตามที่ระบุในคำปรารภของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 34) พ.ศ. 2562 การเพิ่มเติมมาตรา 161/1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ “ป้องกันมิให้มีการฟ้องคดีอาญาโดยไม่สุจริตอันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นในลักษณะใช้ศาลเป็นเครื่องมือให้อีกฝ่ายตกเป็นจำเลยในลักษณะเป็นการฟ้องเพื่อปิดปากที่รัฐหรือนายทุนนิยมใช้ในการแก้แค้นหรือข่มขู่และสร้างความยุ่งยากต่อผู้ที่มีความเห็นต่อต้านฝั่งตรงข้ามกับตน หรือที่เรียกว่า การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อต่อต้านการมีส่วนร่วมของสาธารณชน หรือ SLAPPs (Strategic Lawsuit Against Public Participation)” นอกจากนี้เหตุผลและความจำเป็นในการเพิ่มเติมมาตรา 161/1 ได้ถูกระบุไว้ในบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขและเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งได้ระบุว่า “ปรากฏว่ามีการใช้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาโดยไม่สุจริตหรือบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อกลั่นแกล้งหรือเอาเปรียบจำเลยในหลายกรณี หรือฟ้องคดีโดยมุ่งหวังผลอย่างอื่นยิ่งกว่าประโยชน์ที่พึงได้ตามปกติธรรมดา เช่น การยื่นฟ้องต่อศาลในพื้นที่ห่างไกลเพื่อให้จำเลยได้รับความลำบากในการเดินทางไปต่อสู้คดีหรือการฟ้องจำเลยในข้อหาที่หนักกว่าความเป็นจริง เพื่อให้จำเลยต้องยอมกระทำหรือไม่กระทำการอันเป็นการมิชอบ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการใช้สิทธิฟ้องคดีโดยไม่สุจริตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 161/1 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์จุฑา วงศ์ทองสรรค์ และกรรมการสอบคือ รองศาสตราจารย์จรัส เล็งวิทยา และรองศาสตราจารย์ประเทือง ชนิลผล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

โดยเฉพาะการฟ้องเพื่อคุกคามการใช้สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของจำเลยในการป้องกันตนเองหรือปกป้องประโยชน์สาธารณะหรือการฟ้องโดยผู้เสียหายไม่ยอมมาปรากฏตัวอันเป็นการสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้ที่ถูกฟ้องร้องและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง”³

จากการศึกษาพบว่า การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 161/1 ดังกล่าวยังไม่ชัดเจน ยังไม่ครอบคลุมด้วยกันหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

ปัญหาการไม่ได้สวนมูลฟ้องในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1

การฟ้องกลั่นแกล้งหรือฟ้องคดีเพื่อปิดปาก (Strategic Lawsuit Against Public Participations) หรือ SLAPPs เป็นการอาศัยกระบวนการยุติธรรมเป็นเครื่องมือเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่ภาคประชาสังคมในเวลานี้ให้ความสนใจและมุ่งให้เกิดการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุเชิงโครงสร้าง คือ การแก้ไขกฎหมายซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะและมาตรการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ที่ สม 0009/108 ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2561 ระบุถึงการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนข้อหนึ่งว่า “คณะรัฐมนตรีร่วมกับคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรมและรัฐสภา ควรดำเนินเพื่อให้มีกฎหมายที่มีเนื้อหาในการป้องกันและปัญหาการฟ้องคดีโดยไม่สุจริต หรือเพื่อกลั่นแกล้ง เพื่อป้องกันการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะของประชาชน (Anti – SLAPPs Law)” ซึ่งเห็นได้ว่าแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวข้างต้น เป็นการยับยั้งการฟ้องคดีที่ไม่สุจริต ตั้งแต่ชั้นได้สวนมูลฟ้อง ซึ่งสอดคล้องกับ มาตรา 165/2 เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิจำเลยในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์สามารถนำแสดงพยานหลักฐานใดที่เป็นประโยชน์แก่ตน เพื่อแสดงว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ตั้งแต่ชั้นได้สวนมูลฟ้องให้ศาลได้ทราบข้อเท็จจริงทั้งสองฝ่ายเพื่อประกอบการวินิจฉัยว่าสมควรจะรับฟ้องไว้พิจารณาหรือไม่ อันเป็นการรับรองสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมรวมเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมในชั้นได้สวนมูลฟ้องซึ่งได้รับรองสิทธิไว้ในข้อ 14 (3)(c)⁴ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights :

³ มหรรณพ เดชวิทักษ์, “หลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”เสนอต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, (22 มิถุนายน 2560), [Online] https://www.senate.go.th/document/mSubject/Ext83/83942_0001.PDF, สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2563.

⁴ International Covenant on Civil and Political Rights 1966 Article 14

3. In the determination of any criminal charge against him, everyone shall be entitled to the following minimum guarantees, in full equality

(c) To be tried without undue delay;

ICCPR) แต่ถึงอย่างไรมาตรานี้ยังไม่สามารถจะป้องกันบุคคลใด ๆ หรือนักปกป้องสิทธิมนุษยชนจากการถูก แกล้งฟ้องหรือใช้สิทธิโดยไม่สุจริตหรือมุ่งหวังประโยชน์อย่างอื่นโดยมิชอบ หรือจากการถูกดำเนินคดี ได้ อย่างครอบคลุมถึงจำเลยที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เพราะเนื่องจากทางปฏิบัติศาลจะไม่ไต่สวนมูลฟ้องคดีที่ พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ทำให้จำเลยไม่สามารถใช้สิทธิตามมาตรา 165/2 เพื่อแสดงพยานหลักฐานให้เห็น ว่าฟ้องโจทก์เป็นการใช้สิทธิดำเนินคดีอาญาโดยไม่สุจริตหรือบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อกลั่นแกล้งหรืออาเปรียบ จำเลย หรือฟ้องคดีโดยมุ่งหวังผลอย่างอื่นยิ่งกว่าประโยชน์ที่พึงได้ตามปกติธรรมดาได้เช่นเดียวกับคดีที่ ราษฎรเป็นโจทก์

ปัญหาการยุติการดำเนินคดีกรณีการฟ้องคดีโดยไม่สุจริตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญามาตรา 161/1 สำหรับมาตรา 165/2 เป็นกลไกที่ใช้ยับยั้งการฟ้องกลั่นแกล้งเมื่อถึงชั้นศาลเท่านั้น แต่ ในกรณีที่โจทก์ซึ่งเป็นเอกชนหรือหน่วยงานรัฐได้เข้าร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อดำเนินคดีแก่นัก ปกป้องสิทธิมนุษยชน ซึ่งพนักงานตำรวจจะต้องดำเนินการสอบสวนโดยการเรียกตัวผู้ต้องหาเพื่อมารายงาน ตัวต่อพนักงานสอบสวน เมื่อมีความเห็นควรสั่งฟ้องพนักงานสอบสวนต้องส่งสำนวนพร้อมตัวผู้ต้องหาไปยัง พนักงานอัยการ และในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นควรสั่งฟ้อง ก็ให้ออกคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาไปยังศาลต่อไปนั้น กฎหมายยังไม่อาจจะยับยั้งกระบวนการฟ้องกลั่นแกล้งตั้งแต่ขั้นต้นนี้ได้ ทำให้ผู้เสียหายที่ถูกฟ้องกลั่น แกล้งหรือใช้สิทธิโดยไม่สุจริตในหลายกรณีต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลาในประกอบอาชีพ เพื่อเดินทางไป รายงานตัวต่อพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการบ่อยครั้งจนกว่าพนักงานอัยการจะสั่งฟ้องต่อศาล ซึ่งใช้ เวลานานหลายเดือนหรืออาจจะหลายปี เพราะไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์การใช้สิทธิโดยไม่ สุจริตไว้โดยเฉพาะและไม่มีกฎหมายที่บัญญัติอำนาจหน้าที่ให้พนักงานอัยการสามารถมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี ในลักษณะการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อต่อต้านการมีส่วนร่วมของสาธารณชน หรือ “Strategic Lawsuits Against Public Participation” หรือเรียกย่อว่า SLAPP ไว้อย่างชัดเจน อันเป็นการยับยั้งการดำเนินคดีเชิง ยุทธศาสตร์เพื่อต่อต้านการมีส่วนร่วมของสาธารณชน หรือ SLAPPs ได้ตั้งแต่ขั้นสอบสวนและชั้นพนักงาน อัยการ

ปัญหาการเยียวยาผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกแกล้งฟ้องคดี หรือดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อยับยั้งการ มีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ หรือ “Strategic Lawsuits Against Public Participation” หรือเรียกย่อว่า SLAPP ซึ่งเห็นได้ວ່ານับแต่ที่ผู้ร้องทุกข์ได้ร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีอาญาผู้ถูก ดำเนินคดีและจำเลยที่ถูกฟ้องคดียังศาลต้องแบกรับความเสี่ยงที่จะถูกจับกุม ควบคุมตัว ต้องแสวงหา หลักประกันสำหรับการขอลปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน ต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้ต่อสู้คดี ต้องมีทนายความเพื่อเป็นตัวแทนทางกฎหมาย ต้องมีค่าในกรณีที่ผู้ต้องหาเป็นคนต่างชาติรวมทั้งต้องขาด งานไม่ได้รับค่าจ้างต้องรับผิดชอบค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพื่อไปให้การกับพนักงานสอบสวน ตลอดจนได้รับผลกระทบต่อสภาพทางจิตใจจากความไม่แน่นอนจากผลของคดี กรณีแรงงานข้ามชาติที่มี

ปัญหากับนายจ้างเดิมยังมีความยากลำบากยิ่งขึ้นในการขอลดอัตราค่าจ้างชั่วคราวเพราะจะถือได้ว่าแรงงานข้ามชาตินั้นไม่มีถิ่นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง เพราะแม้การใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลเป็นสิทธิที่กฎหมายให้อำนาจไว้ก็ตาม แต่หากเป็นการใช้สิทธิทางศาลที่มีความมุ่งหมายหรือเจตนาให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายโดยอาศัยศาลเป็นเครื่องมือกำบังแก้งกล่าวหาบุคคลอื่นอันเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตแล้ว ย่อมเป็นการกระทำละเมิด ทำให้จำเลยที่ชนะคดีต้องดำเนินการฟ้องกลับจากการถูกฟ้องกลับแก้งเป็นคดีใหม่ อันเป็นการสร้างภาระและความเดือดร้อนให้แก่ผู้ถูกแก้งฟ้องเพิ่มขึ้นอีก แม้จะทำให้ผู้กลับแก้งได้รับบทเรียนและทำให้ผู้ถูกแก้งฟ้องได้รับค่าสินไหมทดแทนอันเป็นการเยียวยาผู้ถูกฟ้อง แต่ก็ยังเป็นเพียงการแก้ปัญหาการกระทำความผิดและไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาการฟ้องกลับแก้งที่ยั่งยืนถาวร ประกอบกับจำเลยในคดีอาญาที่ราษฎรเป็นโจทก์และผู้ต้องหาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องดังกล่าวกลับไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาจากรัฐเนื่องจากไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ดังนั้นจึงเห็นว่ากลไกการเยียวยาผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนและชั้นพนักงานอัยการหรือจำเลยที่ถูกฟ้องคดีโดยไม่สุจริตหรือถูกดำเนินคดีในลักษณะ SLAPP จึงไม่สอดคล้องกับปฏิญญาสากลที่รับรองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ได้รับการพิจารณาที่รวดเร็วและเป็นธรรม ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองประชาชนหรือนักสิทธิมนุษยชนที่ใช้สิทธิโดยสุจริตตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมาย Anti SLAPP อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการกำหนดมาตรการเยียวยาผู้ต้องหาและจำเลยไว้อย่างครอบคลุมและรวดเร็ว

จากการศึกษาค้นคว้าหลักการได้ส่วนมูลฟ้องของประเทศฝรั่งเศส และมาตรการแก้ไขปัญหาการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อต่อต้านการมีส่วนร่วมของสาธารณชน หรือ SLAPPs (Strategic Lawsuit Against Public Participation)” ของมลรัฐแคลิฟอร์เนียและประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. เพื่อศาลจะได้ตรวจสอบถ่วงน้ำหนักความรอบคอบว่าโจทก์ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตทั้งคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์และคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ตั้งแต่ชั้นได้ส่วนมูลฟ้อง โดยแก้ไขเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1 วรรคหนึ่ง ดังนี้

“ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์หรือคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ หากความปรากฏต่อศาลเองหรือมีพยานหลักฐานที่ศาลเรียกมาหรือตามคำร้องเพื่อยุติการดำเนินคดีว่าโจทก์ฟ้องคดีโดยไม่สุจริตหรือโดยบิดเบือนข้อเท็จจริง เพื่อกดดันแก้งหรือเอาเปรียบจำเลยหรือโดยมุ่งหวังผลอย่างอื่นยิ่งกว่าประโยชน์ที่พึงได้โดยชอบ ให้ศาลรับฟ้องของโจทก์ และให้ศาลนัดได้ส่วนมูลฟ้อง หากความปรากฏต่อศาลว่าโจทก์ใช้สิทธิฟ้องคดีนี้เพื่อกดดันแก้งจำเลยให้ศาลพิพากษายกฟ้อง และห้ามมิให้โจทก์ยื่นฟ้องในเรื่องเดียวกันนั้นอีก”

2. เสนอนำแนวทางการบัญญัติบทนิยามของการดำเนินคดีเพื่อยับยั้งการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ หรือ “Strategic Lawsuits Against Public Participation” หรือ SLAPP ของมลรัฐแคลิฟอร์เนียเพื่อ

ความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย และเป็นขอบเขตของการใช้ประกอบดุลพินิจในการสั่งและพิจารณาคดี โดยให้มีการเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 161/1 วรรคสาม ดังนี้

“การฟ้องคดีโดยไม่สุจริตตามวรรคหนึ่ง ให้หมายความรวมถึง การกระทำเพื่อสนับสนุนสิทธิของบุคคลในการร้องทุกข์หรือเสรีภาพในการพูดภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในเรื่องเกี่ยวกับประเด็นสาธารณะ” ได้แก่

(1) ข้อความทางวาจาหรือลายลักษณ์อักษรใด ๆ ที่ทำขึ้นก่อนจะมีการดำเนินการทางฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ หรือการดำเนินการทางราชการอื่นใดที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย

(2) ข้อความทางวาจาหรือลายลักษณ์อักษรใด ๆ ที่เกี่ยวกับประเด็นที่อยู่ ระหว่างการพิจารณา หรือการตรวจสอบโดยฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ หรือการดำเนินการทางราชการอื่นใดที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย

(3) ข้อความทางวาจาหรือลายลักษณ์อักษรใด ๆ ที่ทำขึ้นในสถานที่ที่เปิดเผยต่อสาธารณะหรือในเวทีสาธารณะในเรื่องเกี่ยวกับประเด็นผลประโยชน์สาธารณะ หรือ

(4) การกระทำใดที่เป็นการใช้สิทธิร้องทุกข์หรือเสรีภาพในการพูดตามรัฐธรรมนูญ ในเรื่องประเด็นสาธารณะหรือประเด็นผลประโยชน์สาธารณะ”

3. เสนอให้นำแนวทางการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการประเทศฟิลิปปินส์ ให้มีอำนาจในการพิจารณาสั่งยุติคดีในลักษณะการดำเนินคดีเพื่อยับยั้งการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ หรือ “Strategic Lawsuits Against Public Participation” หรือ SLAPP มาใช้เพื่อช่วยแก้ปัญหาการแก่งแย่งฟ้องคดีเพื่อข่มขู่หรือต่อรองกับผู้เสียหายหรือผู้ที่แสดงความคิดเห็นหรือข้อเท็จจริง โดยสุจริตเกี่ยวกับประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในอีกช่องทางหนึ่งโดยบัญญัติเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 161/1 วรรคสี่ ดังนี้

“เมื่อพนักงานอัยการได้รับการร้องเรียนใด ๆ หรือตามคำร้องยุติดำเนินคดีของผู้เสียหายหรือพนักงานสอบสวนในการดำเนินการสอบสวน แล้วแต่กรณี ให้มีหน้าที่ทำการตรวจสอบทันทีว่าการร้องเรียนนั้นเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตตามมาตรา 161/1หรือไม่ ถ้าสอบสวนแล้วพบว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ให้พนักงานอัยการสั่งยุติการดำเนินคดี”

5. เสนอให้แก้ไขปัญหาที่ก่อให้เกิดความล่าช้าในการยุติการดำเนินคดีในลักษณะการดำเนินคดีเพื่อยับยั้งการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ หรือ “Strategic Lawsuits Against Public Participation” หรือ SLAPP โดยให้อำนาจพนักงานอัยการสั่งคดีที่ไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน ซึ่งทำให้การสั่งยุติคดีในลักษณะดังกล่าวเป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม เพื่อประโยชน์สูงสุดในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง โดยไม่ต้องให้ผู้ต้องหาหรือขอความเป็นธรรมเป็นรายกรณี ๆ ไป จึงเห็นควรให้มีการเพิ่มเติมระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการสั่งคดีอาญาที่จะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน

หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ พ.ศ.(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2561 ดังต่อไปนี้

“ข้อ 7 ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าการฟ้องคดีจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศตามข้อ 5 ให้พนักงานอัยการพิจารณาโดยแสดงเหตุผลอันสมควรประกอบ โดยให้คำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้ด้วย

(1).....

(ก) การกระทำเพื่อสนับสนุนสิทธิของบุคคลในการร้องทุกข์หรือเสรีภาพในการพูดภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในเรื่องเกี่ยวกับประเด็นสาธารณะ” ได้แก่

(1) ข้อความทางวาจาหรือลายลักษณ์อักษรใด ๆ ที่ทำขึ้นก่อนจะมีการดำเนินการทางฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ หรือการดำเนินการทางราชการอื่นใดที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย

(2) ข้อความทางวาจาหรือลายลักษณ์อักษรใด ๆ ที่เกี่ยวกับประเด็นที่อยู่ ระหว่างการพิจารณา หรือการตรวจสอบโดยฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ หรือการดำเนินการทางราชการอื่นใดที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย

(3) ข้อความทางวาจาหรือลายลักษณ์อักษรใด ๆ ที่ทำขึ้นในสถานที่ที่เปิดเผยต่อสาธารณะ หรือในเวทีสาธารณะในเรื่องเกี่ยวกับประเด็นผลประโยชน์สาธารณะ หรือ

(4) การกระทำใดที่เป็นการใช้สิทธิร้องทุกข์หรือเสรีภาพในการพูดตามรัฐธรรมนูญในเรื่องประเด็นสาธารณะหรือประเด็นผลประโยชน์สาธารณะ

6. ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการเยียวยาผู้ต้องหาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีที่เข้าลักษณะการดำเนินคดีเพื่อยับยั้งการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ หรือ SLAPP ให้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนเช่นเดียวกับจำเลยที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง จึงเห็นแก้ไขพระราชบัญญัติค่าตอบแทนและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 โดยเพิ่มเติมบทนิยามในมาตรา 3 ดังนี้ “ผู้ต้องหา หมายความว่า บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล” และแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 20 ดังนี้

“ผู้ต้องหาและจำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้คือ

(1) เป็นผู้ต้องหาและจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ

(2) ถูกควบคุมตัวระหว่างการสอบสวนหรือถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี และ

(3) อัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องหรือปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด และมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

ในคดีที่มีผู้ต้องหาหรือจำเลยหลายคน ผู้ต้องหาหรือจำเลยคนใดถึงแก่ความตายก่อนพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง และคณะกรรมการเห็นสมควรจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่ถ้าเป็นเหตุลักษณะคดีให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถึงแก่ความตายนั้น มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย”

7. เพื่อเป็นการรักษาสมดุลให้การบังคับใช้กฎหมายสำหรับการดำเนินคดีเพื่อยับยั้งการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ หรือ SLAPP ที่มีประสิทธิภาพ จึงเห็นควรนำหลักกฎหมายการเยียวยาผู้เสียหายของมลรัฐแคลิฟอร์เนียมาเป็นแนวทางเพื่อเยียวยาผู้เสียหาย โดยเสนอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1 วรรคห้า ดังนี้ “จำเลยที่ชนะคดีในคำขอพิเศษเพื่อยุติคดีจะได้รับสิทธิคืนค่าทนายความ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ถ้าศาลตัดสินว่าคำร้องพิเศษเพื่อยุติคดีไม่มีสาระสำคัญหรือมีเจตนาถ่วงเวลา ศาลจะตัดสินชี้ขาดค่าทนายความและค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมแก่โจทก์ซึ่งชนะคดี”

8. เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาจำเลยที่ชนะคดีตามวรรคห้า ให้สามารถฟ้องกลับเรียกค่าเสียหายอย่างอื่นนอกจากค่าทนายความหรือค่าใช้จ่ายที่ใช้ดำเนินคดีในชั้นได้สวนคำร้องพิเศษเพื่อยุติการดำเนินคดี โดยเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1 วรรคหก ดังนี้ “จำเลยสามารถฟ้องกลับในคดีเดิม ซึ่งมีมูลเหตุมาจากที่โจทก์ใช้สิทธิโดยไม่สุจริต และการฟ้องกลับในกรณีดังกล่าวควรจะได้รับปฏิบัติที่ต่างออกไปจากการฟ้องคดีทั่วไป เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทน รวมถึงค่าทนายความและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ นอกจากที่ระบุไว้ในวรรคห้า ดังนี้

1. ค่าทนายความและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ จำเลยจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า การกระทำของตนเป็นการเรียกร้องจากมูลคดีเดิมที่โจทก์เคยฟ้องคดีโดยไม่สุจริต

2. ค่าชดเชยอื่น ๆ จำเลยต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ฟ้องโจทก์มีวัตถุประสงค์เพื่อคุกคาม ข่มขู่ หรือเจตนาทุจริตประการอื่นต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการร้องเรียนหรือสิทธิในการชุมนุม”

เอกสารอ้างอิง

มหารณพ เดชวิทักษ์, “หลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ๗๗ สนอต่อประธานสภาิติบัญญัติแห่งชาติ,” (22 มิถุนายน 2560), [Online]
https://www.senate.go.th/document/mSubject/Ext83/83942_0001.PDF, สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2563

International Covenant on Civil and Political Rights 1966 Article 14

3. In the determination of any criminal charge against him, everyone shall be entitled to the following minimum guarantees, in full equality (c) To be tried without undue delay;